

Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями

ВСТУП

Ідея розробки універсальних норм, які стосуються поведження з в'язнями, вперше була висунута Міжнародною кримінальною і пенітенціарною комісією, що підготувала збірник правил, які були схвалені Лігою Націй в 1934 році. В 1951 році Комісію було розпущено, після того як провідну роль в міжнародній діяльності, що проводилась до того часу Комісією, стала відігравати Організація Об'єднаних Націй. Однак перш ніж передати свої функції Організації Об'єднаних Націй, Комісія переглянула текст правил, які мали бути представлені першому Конгресові Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поведження з в'язнями, що відбувся в Женеві в 1955 році. 30 серпня Конгрес одностайно затвердив нові правила і рекомендував Економічній і Соціальній Раді схвалити їх. Після додаткового обговорення Рада схвалила Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями [резолюція 663 СІ (XXIV) від 31 липня 1957 року], затверджені першим Конгресом. Правила відображають загальний принцип і практику поведження з в'язнями. Це є мінімальні умови, що розглядаються Організацією Об'єднаних Націй як прийнятні, і як такі, що покликані також забезпечувати захист в'язнів від поганого поведження, особливо в тому, що стосується підтримування дисципліни і застосування заходів щодо наведення порядку в пенітенціарних установах. У першій частині цієї брошури наводиться текст Мінімальних стандартних правил. Схваливши Правила, Рада рекомендувала урядам прихильно поставитись до їх прийняття і застосування в пенітенціарних і виправних установах. Вона також рекомендувала їм повідомляти Генерального секретаря кожних п'ять років про хід застосування цих Правил. Генеральна Асамблея також рекомендувала державам-членам докладати всіх можливих зусиль для забезпечення впровадження Правил в їхні пенітенціарні та виправні установи і брати їх до уваги при розробці своїх національних законодавств. Генеральний секретар публікує в "Міжнародному огляді політики в галузі кримінального права", виданнях Yearbook on Human Rights, Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter та інших документах Організації Об'єднаних Націй будь-яку інформацію, що надсилають уряди про виконання цих рекомендацій. Він також уповноважений просити держави і різноманітні міжурядові і неурядові (громадські) організації надсилати додаткові відомості. За рекомендацією п'ятого Конгресу Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності та поведження з в'язнями, який відбувся в 1975 році, Економічна і Соціальна Рада [резолюція 1993(LX) від 12 травня 1976 року] просила свій Комітет для попередження злочинності і боротьби з нею вивчити сферу застосування Мінімальних стандартних правил по суті, питання про те, які категорії осіб, що підлягають затриманню, охоплені Правилами, і сформулювати комплекс процедур по здійсненню їх. тобто подати рекомендації про те, як слід забезпечувати гласність і дотримання цих Правил в національному пенітенціарному праві, в тому числі про процедури представлення доповідей Організації Об'єднаних Націй з питань про їх застосування. Пізніше Комітет рекомендував розширити сферу застосування деяких положень, аби забезпечити захист осіб, що були заарештовані чи ув'язнені без пред'явлення звинувачення. Відповідно до цього Рада [резолюція 2076(LXII) від 13 травня 1977 року] схвалила правило 95 для включення в Мінімальні стандартні правила. По суті, цим новим правилом передбачається, що особам, які заарештовані й поміщені у в'язницю без пред'явлення звинувачення, надається той же захист, що й особам, які перебувають під арештом або очікують судового розслідування, а також засудженим особам; при цьому до них не будуть неправомірно застосовуватись будь-які виправні заходи. Комітет завершив розробку остаточного тексту процедур виконання Мінімальних стандартних правил і представив його Економічній і Соціальній Раді в 1984 році. 25 травня цього ж року (резолюція 1984/47) Рада схвалила процедури ефективного виконання Мінімальних стандартних правил поведження з в'язнями і запропонувала державам-членам враховувати їх в процесі виконання Правил і в своїх періодичних доповідях, які подаються Організації Об'єднаних Націй. Рада просила Генерального секретаря надавати

допомогу урядам, на їх прохання, у виконанні цих Правил відповідно до нових процедур. Ці 13 процедур викладені в Додатку до брошури.

СТАНДАРТНІ ПРАВИЛА ПОВОДЖЕННЯ З В`ЯЗНЯМИ

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

1. Правила, наведені нижче, не мають на меті детально описати взірцеву систему пенітенціарних установ, а призначені лише для того, щоб на основі загально визнаних досягнень сучасної думки і з урахуванням найзадовільніших у наш час систем викласти те, що звичайно вважається правильним з принципового і практичного поглядів у галузі поведінки з в`язнями та в управлінні установами.

2. З огляду на розмаїття юридичних, соціальних, економічних і географічних умов зрозуміло, що не всі правила можна застосувати повсюди і водночас. Вони повинні, однак, покликати до життя постійне прагнення до подолання практичних труднощів, що стоять на шляху до їх здійснення, оскільки загалом відбивають ті мінімальні умови, котрі Організація Об'єднаних Націй вважає прийнятними.

3. З іншого боку, вони охоплюють поле діяльності, де громадська думка постійно йде вперед. Вони не мають на меті перешкоджати проведенню експериментів і введенню нової практики, які були б сумісні з викладеними в них принципами і спрямовані на досягнення окресленої в них мети.

4. 1) Частина I Правил стосується загального керівництва установами і може бути застосована до всіх категорій в`язнів, незалежно від того, чи перебувають останні в ув'язненні за кримінальною чи цивільною справою чи тільки під слідством або ж засуджені, включно з в`язнями, що є предметом "заходів безпеки" або виправних заходів, призначених суддею.

2) В частині II викладаються правила, які застосовуються до особливих категорій, про які мовиться в кожному розділі. Однак правила, що фігурують у розділі A і стосуються засуджених в`язнів, слід однаковою мірою застосувати й до категорії осіб, про які йде мова в розділах B, C і D, при умові, що вони не суперечать правилам, розробленим для цих категорій, і поліпшують становище останніх.

5. 1) Правила не мають на меті регламентувати управління такими установами для неповнолітніх, як заклад Борстала чи виправні будинки. Все ж частина I може знайти застосування і в цих установах.

2) До категорії неповнолітніх слід зарахувати принаймні всіх тих молодих в`язнів, які підлягають компетенції судів для неповнолітніх злочинців. Як правило, таких молодих людей не варто засуджувати до тюремного ув'язнення.

ЧАСТИНА I

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Основний принцип

6. 1) Нижченаведені правила слід застосовувати безсторонньо. Дискримінація за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігійних, політичних та інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану, сімейного походження або соціального стану неприпустима.

2) З іншого боку, треба поважати релігійні переконання та моральні засади в`язнів, які належать до тих чи інших груп населення.

Реєстр

7. 1) В усіх місцях ув'язнення треба мати реєстр у вигляді журналу з пронумерованими сторінками, куди повинні заноситися щодо кожного в'язня такі данні:

- а) відомості про його особу;
 - б) причини, за якими його ув'язнено, і найменування урядового органу, який прийняв рішення про його ув'язнення;
 - в) день і година його прибуття, а також виходу з місця ув'язнення.
- 2) Нікого не можна приймати в тюрму без офіційного наказу про ув'язнення, подробиці якого попередньо заносяться в реєстр.

Поділ на категорії

8. Різні категорії в'язнів утримуються в різних установах або в різних частинах однієї й тої ж установи, з урахуванням їх статі, віку, попередньої судимості, юридичних причин їх ув'язнення та нормативно визначеного характеру поведінки з ними. Таким чином:

- а) чоловіків та жінок треба по можливості утримувати в різних установах;
- б) якщо ж чоловіки та жінки утримуються в одній і тій же установі, то жінок слід розміщувати в абсолютно окремих приміщеннях;
- в) незасуджених в'язнів треба розміщувати окремо від засуджених;
- г) осіб, засуджених за невиконання боргових зобов'язань, та інших в'язнів, засуджених по цивільних справах, слід розміщувати окремо від осіб, які здійснили кримінальний злочин;
- д) неповнолітніх правопорушників треба утримувати окремо від дорослих.

Приміщення

9. 1) Там, де в'язні ночують у камерах або кімнатах, кожен з них повинен мати окрему камеру або кімнату. Якщо ж з особливих причин, таких, як тимчасове перевантаження тюрми, центральному тюремному управлінню доводиться відмовитися від цього правила, все одно розміщувати двох в'язнів в одній і тій же камері або кімнаті є небажаним.

2) Там, де є загальні камери, в'язнів, які в них розміщують, треба ретельно відбирати, аби переконатися, що вони здатні жити разом у таких умовах. Ночами слід здійснювати постійний нагляд, сумісний з характером установи.

10. Всі приміщення, якими користуються в'язні, особливо спальні, повинні відповідати всім санітарним вимогам, причому належну увагу слід звертати на кліматичні умови, особливо на кубатуру цих приміщень, на мінімальну площу їх, на освітлення, опалення і вентиляцію.

11. В приміщеннях, де живуть і працюють в'язні:

- а) вікна повинні мати достатні розміри для того, щоб в'язні могли читати і працювати при денному світлі, і повинні бути сконструйовані так, щоб забезпечувати доступ свіжого повітря, незалежно від того, є чи ні штучна система вентиляції;

б) штучне освітлення повинне бути достатнім для того, щоб в'язні могли читати і працювати без шкоди для зору.

12. Санітарні установки повинні бути достатні для того, щоб кожен в'язень міг задовольнити свої природні потреби, коли йому це потрібно, в умовах чистоти і пристойності.

13. Кількість лазень і душових повинна бути достатньою для того, щоб кожен в'язень міг і був зобов'язаний купатися або приймати душ при температурі, яка підходить для даного клімату, і так часто, як цього вимагають умови загальної гігієни, з урахуванням пори року і географічного району, але в будь-якому випадку хоча б раз на тиждень у помірному кліматі.

14. Всі частини установи, якими в'язні користуються регулярно, повинні завжди утримуватися в належному порядку і суворій чистоті.

Особиста гігієна

15. Від в'язнів слід вимагати, щоб вони утримували себе в чистоті. Для цього їх треба забезпечувати водою і туалетним приладдям, необхідним для підтримання чистоти і здоров'я.

16. Для того щоб в'язні могли зберігати зовнішній вигляд, сумісний з їхньою людською гідністю, їм треба давати можливість дбати про свою зачіску і бороду, дозволяючи чоловікам регулярно голитися.

Одяг і спальні приладдя

17. 1) В'язням, які не мають права носити цивільний одяг, слід видавати обмундирування, яке відповідає даному клімату і дозволяє підтримувати їхнє здоров'я в задовільному стані. Цей одяг не повинен мати ні образливого, ні принизливого характеру.

2) Одяг повинен утримуватися в чистоті й порядку. Прання і видачу свіжої білизни слід забезпечувати відповідно до вимог гігієни.

3) У виняткових випадках, коли в'язень покидає установу з дозволу властей, йому слід дати змогу переодягтися у власний одяг або інший, який не привертає увагу.

18. Якщо в'язням дозволено носити цивільний одяг, то в момент їх ув'язнення слід вжити заходів, щоб він був чистий і придатний для носіння.

19. Кожному в'язневі слід забезпечити окреме ліжко відповідно до національних чи місцевих норм, забезпечене окремими постільними речами, які повинні бути чистими в момент видачі їх, підтримуватися в порядку і мінятися досить часто, аби забезпечувати їхню чистоту.

Харчування

20. 1) Тюремне управління мусить у визначені години забезпечувати кожного в'язня їжею, достатньо калорійною для підтримання його здоров'я і сил. Вона повинна мати добру якість, бути добре приготованою і поданою.

2) Кожен в'язень повинен мати питну воду, коли відчуватиме в ній потребу.

Фізичні вправи і спорт

21. 1) Всі в'язні, не зайняті роботою на свіжому повітрі, мають право щоденно, принаймні на годину, займатися фізичними вправами на вулиці, якщо дозволяє погода.

2) Неповнолітнім та іншим в'язням приблизно того самого віку, що мають відповідний фізичний стан, слід забезпечити фізичне тренування і можливість ігор у час періоду вправ. Для того треба мати необхідні майданчики і спортивне обладнання.

Медичне обслуговування

22. 1) Всі установи повинні мати у своєму розпорядженні принаймні одного кваліфікованого медичного працівника, досвідченого в галузі психіатрії. Медичне обслуговування слід організувати в тісному зв'язку з місцевими або державними органами охорони здоров'я. Воно повинно охоплювати психіатричні діагностичні служби і там, де це потрібно, лікування психічно ненормальних в'язнів.

2) Хворих в'язнів, які потребують послуг спеціаліста, слід переводити в особливі установи або ж у цивільні лікарні. Тюремні лікарні повинні мати обладнання, установки і ліки, необхідні для належного медичного догляду за хворими і для їх лікування, а також достатньо кваліфікований персонал.

3) Кожен в'язень повинен мати можливість користуватися послугами кваліфікованого зубного лікаря.

23. 1) Жіночі установи повинні мати особливі приміщення для догляду за вагітними жінками і породіллями. Там, де це можливо, слід потурбуватися про те, щоб пологи відбувалися не в тюремному, а в цивільному госпіталі. Якщо ж дитина народилася у в'язниці, про цю обставину не слід згадувати в метричному свідоцтві.

2) там, де матерям-в'язням дозволено залишати немовлят коло себе, треба передбачити створення ясел, де працював би кваліфікований персонал. Туди слід поміщати дітей у періоди, коли матері не матимуть можливості піклуватися про них.

24. Кожен в'язень підлягає медичному оглядові, коли його приймають, а також пізніше, в міру потреби, з тим щоб установити, чи не хворий він фізично або розумово; вжити необхідних заходів; ізолювати в'язнів, коли можна запідозрити, що вони хворі на яку-небудь інфекційну або заразну хворобу; виявити фізичні або розумові вади, які можуть перешкодити їхньому перевихованню; визначити, яка є фізична здатність їх до праці.

25. 1) Про фізичне і психічне здоров'я в'язнів зобов'язаний піклуватися лікар, який повинен щодня приймати або відвідувати всіх хворих, всіх, хто скаржиться на хворобу, а також тих, на кого була звернута його особлива увага.

2) Щоразу, коли лікар вважає, що фізична або розумова рівновага в'язня була порушена чи загрожує бути порушеною в результаті його ув'язнення або у зв'язку з якимись умовами ув'язнення, він доповідає про це директору.

26. 1) Лікар зобов'язаний регулярно здійснювати інспекцію і доповідати директору з таких питань:

а) кількість, якість приготування і умови роздавання їжі;

б) гігієна і чистота установи та осіб, що там утримуються;

в) санітарія, опалення, освітлення і вентиляція установи;

г) придатність і чистота одягу та постелі в'язнів;

е) дотримання правил, що стосуються фізкультури і спорту, в тих випадках, коли це не покладено на спеціалізований персонал.

2) Директор зобов'язаний брати до уваги доповіді і поради, що подає йому лікар відповідно до правил 25 (2) і 26, і, якщо він згоден з рекомендаціями останнього, повинен негайно вжити заходів для втілення їх у життя; якщо ж ці рекомендації виходять за рамки його компетенції або якщо він з ними не згоден, то він мусить негайно подати до вищих органів як свою власну доповідь, так і рекомендації лікаря.

Дисципліна і покарання

27. Дисципліни і порядку слід дотримуватися твердо, вводячи, однак, тільки ті обмеження, які потрібні для забезпечення надійного нагляду і дотримання належних правил спільного життя в установі.

28. 1) В'язнів не слід карати в дисциплінарному порядку роботою по обслуговуванню самої установи.

2) Однак це правило не повинно перешкоджати належному функціонуванню системи самоуправління, при якій відповідальність за певні види соціальної, виховної або спортивної діяльності покладається на самих в'язнів, які працюють під наглядом у складі груп, створених з метою їх перевиховання.

29. Завжди повинні визначатися законом або ж розпорядженням компетентних адміністративних властей такі фактори:

а) поведінка, що складає дисциплінарну провину;

б) вид і тривалість покарання, якому може бути підданий в'язень;

с) орган, який має право накладати покарання.

30. 1) Покарання можна накладати тільки відповідно до такого закону чи такого розпорядження, причому жоден в'язень не повинен піддаватися повторному покаранню за одну і ту саму провину.

2) Жоден в'язень не може бути підданий покаранню, не будучи попередньо поінформованим про провину, яка ставиться йому в вину, і не отримавши належної можливості висловитися в своє виправдання. Компетентна влада повинна кожному такого роду справу піддавати ретельному розглядові.

3) Там, де це необхідно і може бути здійснено, в'язневі слід надавати можливість виступати на свій захист через перекладача.

31. Тілесні покарання, ув'язнення в темній камері і жорстокі, нелюдські або принизливі для людської гідності види покарання не можна допускати як покарання за дисциплінарні провини.

32. 1) Покарання, що передбачають суворе ув'язнення або зменшення харчування, можна накладати лише після огляду в'язня лікарем, який мусить письмово підтвердити, що в'язень здатен перенести таке покарання.

2) Це саме стосується й інших видів покарання, які можуть нанести покараному фізичну або психологічну шкоду. Такі покарання ні в якому разі не повинні суперечити положенням правила 31 або відхилятися від них.

3) Лікар повинен щодня відвідувати в'язнів, які підлягають таким покаранням, і доводити свою думку до відома директора, якщо він вважає за необхідне перервати або змінити покарання з огляду на фізичний або психічний стан в'язня.

Засоби вгамовування

33. Для покарання ніколи не слід користуватися такими засобами вгамовування, як наручники, кайдани, гамівні сорочки або ланцюги. Крім того, кайданами і ланцюгами взагалі не можна користуватися як засобами втихомирення. Іншими названими засобами можна користуватися тільки в таких випадках:

а) для запобігання втечі під час транспортування, при умові, що в'язні звільняються від пут, як тільки вони стануть перед судом або адміністративними органами;

б) з причин медичного характеру або за вказівкою лікаря;

с) за наказом директора, якщо інші засоби виявляються неефективними, коли треба завадити в'язневі нанести шкоду собі або іншим чи матеріальну шкоду; в таких випадках директор зобов'язаний негайно проконсультуватися з лікарем і подати звіт вищим адміністративним органам.

34. Методи і способи застосування засобів угамування визначаються центральним тюремним управлінням. Ці засоби не можна застосовувати довше, ніж це необхідно.

Інформування в'язнів і подання ними скарг

35. 1) В момент прийняття до в'язниці кожному в'язневі слід надати письмову інформацію про правила поведінки з в'язнями його категорії, дисциплінарні вимоги установи, а також дозволені способи одержання інформації подання скарг, як і про всі інші питання, що дає йому змогу усвідомити його права й обов'язки та пристосуватися до умов життя в установі.

2) Неграмотних в'язнів слід інформувати усно.

36. 1) Кожен в'язень повинен мати можливість звертатися в будні до директора чи уповноваженого ним співробітника з заявами чи скаргами.

2) Під час інспекції в'язні повинні бути в стані звернутися, коли це можливо, з заявами і скаргами до тюремних інспекторів. Вони повинні мати право говорити з інспектором чи якимось іншим працівником інспекції у відсутності директора чи інших працівників установи.

3) Кожен в'язень повинен мати можливість звертатися до органів центрального тюремного управління, судової влади чи інших компетентних органів з заявами чи скаргами, зміст яких не повинен цензуруватися, але які повинні бути викладені у відповідній формі і передані передбачуваними каналами.

4) Такі заяви повинні розглядатися терміново і відповідати на них слід без затримки, за винятком заяв чи скарг, які мають поверховий або безпредметний характер.

Контакти із зовнішнім світом

37. В'язням треба давати можливість спілкуватися через регулярні проміжки часу і під належним наглядом з їхніми сім'ями або друзями, що мають бездоганну репутацію, як шляхом листування, так і безпосередньо, в ході відвідин.

38. 1) Іноземним громадянам, які перебувають в ув'язненні, слід забезпечити розумну можливість підтримувати зв'язок з дипломатичними і консульськими представниками їхньої країни.

2) В'язні, котрі є громадянами країн, які не мають дипломатичного або консульського представництва в даній державі, а також біженці та особи без громадянства повинні мати

можливість підтримувати зв'язок з дипломатичними представниками держави, яка взяла на себе оборону їхніх інтересів, або ж із будь-яким національним чи міжнародним органом, що займається їхнім захистом.

39. До відома в'язнів слід регулярно доводити найважливіші новини, дозволяючи їм читати газети, журнали або особливі в'язничні видання, слухати радіо і бути присутнім на лекціях, або ж за допомогою будь-яких інших засобів, що допускаються і контролюються органами адміністрації.

Книги

40. Кожна установа повинна мати бібліотеку, доступну для всіх категорій в'язнів, яка б мала книги як розважального, так і загальноосвітнього характеру. Всіх в'язнів слід заохочувати до користування бібліотекою.

Релігія

41. 1) В установи, де є досить велике число в'язнів, що належать до одної конфесії, слід призначати кваліфікованого служителя даного культу або дозволяти йому відправляти там відповідні обряди. Якщо є можливість, а число таких в'язнів значне, такого служителя треба призначати на певний час.

2) Кваліфікований служитель культу, який призначається або допускається в установу на основі пункті 1, повинен мати можливість регулярно проводити релігійні обряди та у ведведений для цього час періодично відвідувати наодинці в'язнів, що належать до його конфесії, для бесід на релігійні теми.

3) В'язнів не можна позбавляти можливості доступу до кваліфікованих представників будь-якої конфесії. З другого боку, якщо в'язень протестує проти відвідування його служителями культу, до його побажань треба ставитися з повною повагою.

42. В межах досяжного кожен в'язень повинен мати можливість задовольняти свої релігійні потреби, беручи участь в релігійних обрядах у стінах установи і маючи в своєму розпорядженні релігійні писання, властиві його віросповіданню.

Зберігання майна в'язнів

43. 1) Гроші, цінні предмети, одяг та інше майно, яке згідно з діючими в установі правилами в'язень не має права тримати при собі, здаються при його прийнятті на зберігання. Перелік цього майна підписується в'язнем. Треба вжити заходів для того, щоб воно зберігалось у надійних умовах.

2) При звільненні в'язня з установи все майно і гроші, що йому належали, підлягають поверненню, за винятком сум, які йому було дозволено потратити, речей, які йому було дозволено відправити за межі установи, або ж одягу, який було визнано за необхідне знищити з санітарних міркувань. В'язень розписується в отриманні належних йому грошей і речей.

3) Це саме стосується всіх коштів і речей, які одержав в'язень за час його перебування в установі.

4) Якщо в'язень має при собі ліки чи медикаменти, рішення про те, як з ними вчинити, приймає лікар.

Повідомлення про смерть, хворобу, переведення та ін.

44. 1) В разі смерті, серйозного захворювання чи серйозного поранення в'язня або ж у разі його переведення до закладу для психічних хворих директор негайно повідомляє про це його дружину

чи чоловіка, якщо вони є, його найближчого родича і в усякому разі особу, названу раніше самим в'язнем.

2) В'язням слід негайно повідомляти про смерть чи серйозну хворобу будь-кого з їхніх близьких родичів. В разі критичного захворювання близького родича в'язневі треба дозволити, якщо є можливість, відвідати його під охороною чи самотійно.

3) Кожен в'язень повинен мати право негайно інформувати членів своєї сім'ї про своє ув'язнення або переведення в іншу установу.

Переміщення в'язнів

45. 1) Коли в'язні направляються в місце їх ув'язнення або переводяться з одного місця в інше, їх треба максимальною мірою приховувати від сторонніх поглядів і вживати всіх заходів до того, щоб захистити їх від образ, проявів цікавості та будь-якого розголосу.

2) Перевезення в'язнів в умовах недостатньої вентиляції або освітлення чи в будь-яких інших фізично занадто тяжких умовах слід заборонити.

3) В'язні перевозяться за рахунок управління, причому транспортування їх повинно здійснюватися в однакових для всіх умовах.

Персонал установ

46. 1) Органи тюремного управління повинні піклуватися про ретельний відбір персоналу всіх категорій, оскільки добра робота в'язничих установ залежить від добросовісності, гуманності, компетентності і особистих якостей цих співробітників.

2) В'язнична адміністрація повинна постійно прищеплювати своїм працівникам та громадськості думку про те, що вона виконує роботу великого суспільного значення. Для підсилення цього переконання вона повинна використовувати можливості суспільної інформації.

3) Для досягнення вищевказаної мети співробітників в'язничої адміністрації слід призначати на повний робочий час як спеціалізованих працівників тюремного управління, які мають статус державних службовців і переконання, що їхня посада буде збережена за ними при умові їхньої доброї поведінки, ефективності їхньої праці та фізичної здатності виконувати покладені на них завдання. Їхня заробітна платня повинна встановлюватися з таким розрахунком, щоби приваблювати і втримувати на цій роботі тих чоловіків і жінок, які здатні займатися нею. Беручи до уваги винятково тяжкі умови цієї роботи, таким людям слід забезпечувати відповідні пільги й умови для праці.

47. 1) Цей персонал повинен бути достатньо освіченим і ровинутим.

2) Перед прийняттям на роботу працівника треба готувати до виконання його загальних і конкретних обов'язків, після чого від нього слід вимагати здачі екзаменів у теоритичному і практичному аспектах.

3) Після прийняття на роботу і в ході їхньої подальшої діяльності ці працівники повинні підтримувати і підвищувати свою кваліфікацію, проходячи курси підготовки без відриву від роботи, які організуються у відповідні проміжки часу.

48. Всі працівники місць ув'язнення повинні так себе поводити і так виконувати свої обов'язки, щоб бути прикладом для в'язнів і завоювати їхню повагу.

49. 1) В міру можливості ці штати повинні включати достатнє число спеціалістів, таких як психіатри, психологи, соціальні працівники, вчителі та викладачі ремісничих дисциплін.
- 2) Соціальних працівників, учителів та викладачів ремісничих дисциплін треба призначити як постійних співробітників, не нехтуючи, однак, і роботою осіб, що працюють неповний робочий день, а також добровільних співробітників.
50. 1) На посаду директорів установ треба призначати осіб, достатньо кваліфікованих в силу їх характеру, адміністративних здібностей, підготовки й досвіду.
- 2) Директор повинен присвячувати весь свій час виконанню покладених на нього обов'язків, працюючи на повну робочу ставку.
- 3) Він повинен проживати або на території довіреного йому закладу або дуже близько від нього.
- 4) Коли один і той самий директор очолює управління двома або кількома установами, він зобов'язаний відвідувати кожен з них в досить короткі проміжки часу. Керівництво кожною з цих установ слід покласти на відповідального співробітника, який проживає на місці.
51. 1) Директор, його заступник і більшість співробітників установи повинні знати мову, на якій говорять більшість в'язнів, або мову, яка зрозуміла більшості в'язнів.
- 2) Там, де це необхідно, треба користуватися послугами перекладача.
52. 1) В установах, розміри яких дозволяють працю одного або кількох лікарів на повній ставці, хоча б один із них повинен проживати в самій установі або дуже близько від неї.
- 2) Інші установи повинен відвідувати лікар щодня, причому він повинен проживати на досить близькій віддалі, щоб його можна було негайно викликати в критичній ситуації.
53. 1) В закладах, де утримуються як чоловіки, так і жінки, жіноче відділення повинно знаходитися під керівництвом відповідального співробітника жіночої статі, в руках якої повинні знаходитися всі ключі, що відкривають доступ до відділення.
- 2) Співробітники чоловічої статі допускаються в жіноче відділення лише в супроводі співробітників жіночої статі.
- 3) Піклування про жінок, що перебувають в ув'язненні, і нагляд за ними слід покласти тільки на співробітників жіночої статі. Це не повинно, однак, заважати співробітникам чоловічої статі, зокрема лікарям та вчителям, виконувати свої професійні обов'язки в жіночих установах або у відведених для жінок відділеннях інших установ.
54. 1) У своїх стосунках з в'язнями персонал установ має право вдаватися до насильства тільки для самозахисту або при спробі втечі, а також у випадку активної або пасивної протидії наказам, які ґрунтуються на чинних законах чи правилах. Співробітники, які змушені були вдатися до насильства, повинні захищатися в межах необхідного і негайно повідомляти про інциденти такого роду директору установи.
- 2) Співробітникам в'язниць слід забезпечувати особливу фізичну підготовку, яка дозволить їм приборкувати агресивні наміри в'язнів.
- 3) Співробітники, які виконують свої функції в безпосередньому контакті з в'язнями, повинні носити зброю лише у виняткових випадках. Крім того, право носити зброю повинні мати тільки співробітники, які дістали відповідну підготовку.

Інспекція

55. Пенітенціарні установи і служби повинні підлягати регулярній інспекції з боку кваліфікованих і досвідчених інспекторів, яких призначає компетентна влада. Інспектори повинні, зокрема, переконатися в тому, що місця ув'язнення працюють відповідно до чинних законів і приписів і що їхня робота відповідає завданням, поставленим перед пенітенціарними і виправними службами.

ЧАСТИНА II

ПРАВИЛА, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ОСОБЛИВИХ КАТЕГОРІЙ

A. Засуджені в'язні

Основні принципи

56. Викладені нижче керівні принципи відбивають дух, в якому слід керувати пенітенціарними установами, і мету, до здійснення якої ці установи повинні прагнути, виходячи з попереднього зауваження 1 даного тексту.

57. Ув'язнення та інші заходи, які ізолюють правопорушника від навколишнього світу, завдають йому страждань уже тому, що вони відбирають у нього право на самовизначення, оскільки позбавляють свободи. Тому, крім випадків, коли сегрегація (відокремлення) видається виправданою або коли цього вимагає дисципліна, в'язнична система не повинна поглиблювати страждання, що випливають з такого становища.

58. Метою і виправданням присуду до ув'язнення або взагалі до позбавлення свободи є в кінцевому підсумку захист суспільства і попередження злочинів, що загрожують йому. Цієї мети можна досягти лише тоді, коли після відбуття терміну ув'язнення і повернення до нормального життя в суспільстві правопорушник виявляється не тільки готовим, а й здатним підкоритися законодавству і забезпечити своє існування.

59. Для цього установа мусить використовувати всі виправні, виховні, моральні і духовні сили і види допомоги, якими вона володіє і які вважає придатними, застосовуючи їх з урахуванням потреб перевиховання кожного в'язня.

60. 1) Режим, прийнятий в установі, повинен прагнути зводити до мінімуму різницю між життям у в'язниці і життям на свободі, яка вбиває у в'язня почуття відповідальності і усвідомлення людської гідності.

2) Бажано, щоб перед завершенням терміну покарання вживались заходи до поступового повернення в'язнів до життя в суспільстві. Цієї мети можна досягти, враховуючи особливості кожного правопорушника, вводячи особливий режим для звільнюваних або в самій установі, або в якомусь іншому закладі чи звільнюючи в'язнів на іспитовий термін, протягом якого вони все ж лишаться під наглядом, при умові, що такий нагляд не покладається на міліцію і поєднується з ефективною соціальною допомогою.

61. В спілкуванні з в'язнями слід підкреслювати не їхню ізоляцію від суспільства, а ту обставину, що вони продовжують лишатися його членами. Тому треба всюди, де це можливо, заохочувати громадські організації до співробітництва з персоналом установ з метою повернення в'язнів до життя в суспільстві. При кожній установі повинні бути соціальні працівники, які піклувалися б про підтримання і зміцнення бажаних стосунків в'язня з його сім'єю та соціальними організаціями, що могли зберегти за собою максимум сумісних із законом і умовами їх вироку прав у галузі їхніх громадянських інтересів та інших соціальних пільг.

62. Медичні установи повинні виявляти всі фізичні і психічні захворювання або вади, які могли б перешкодити перевихованню в'язня, і піклуватися про вилікування їх. Для цього установи повинні мати можливість забезпечувати необхідне медичне, хірургічне та психіатричне обслуговування.

63. 1) Втілення в життя цих принципів потребує індивідуального підходу до в'язнів, а відповідно і наявності гнучкої системи класифікації їх по групах; тому бажано, щоб такі групи розміщувались в окремих установах, які підходять для роботи з кожною з груп.

2) В цих установах не обов'язково вживати однакових заходів безпеки для кожної групи. Бажано навіть градувати суворість цих заходів залежно від групи. Найсприятливіші умови перевиховання ретельно вибраних в'язнів існують у відкритих установах, де основний акцент робиться не на фізичних засобах попередження втеч, а на самодисципліні.

3) Бажано, щоб число в'язнів в установі було не занадто великим для того, щоб можна було застосувати індивідуальний підхід. В деяких країнах прийнято, що контингент такого роду установ не повинен перевищувати 500 осіб. У відкритих установах треба утримувати якнайменше в'язнів.

4) З іншого боку, в'язниці повинні мати достатні розміри для того, щоб у них можна було забезпечити потрібні можливості й обслуговування.

64. Обов'язки суспільства не припиняються з виходом в'язня на волю. Тому необхідно мати державні або приватні органи, здатні виявляти дійове піклування про в'язнів, які звільнюються, борючись із їхніми упередженнями та забобонами, жертвами яких вони є, і допомагаючи їм знову включитися в життя суспільства.

Поводження з в'язнями

65. В поведженні з особами, засудженими до тюремного ув'язнення чи іншої подібної міри покарання, треба прагнути, враховуючи тривалість терміну, який вони відбувають, прищеплювати їм бажання підкорятися законам і забезпечувати своє існування після звільнення. Поводження з ними повинно зміцнювати в них відчуття власної гідності і усвідомлення своєї відповідальності.

66. 1) З цією метою треба вжити всіх підходящих засобів, включаючи релігійне обслуговування в країнах, де це можливо, навчання, професійну підготовку та орієнтацію, вивчення конкретних соціальних випадків, консультації щодо працевлаштування, фізичне виховання і зміцнення характеру. Причому треба враховувати індивідуальні потреби в'язня, його соціальне минуле, історію його злочину, його фізичні й розумові здібності та можливості, його темперамент, тривалість терміну його ув'язнення і його можливості після звільнення.

2) Щодо кожного в'язня, засудженого на досить тривалий термін, директор мусить отримати якомога швидше вичерпні відомості з питань, перерахованих у попередньому пункті. Ці відомості повинні завжди містити в собі звіт лікаря, по можливості досвідченого в психіатрії, про фізичний і психічний стан в'язня.

3) Ці звіти та інші документи, що стосуються в'язня, повинні бути підшиті до його особистої справи. Справу треба доповнювати новими свідченнями і зберігати так, щоб відповідальні працівники могли в разі необхідності звертатися до неї.

Класифікація та індивідуалізація

67. Метою класифікації є:

а) відокремлення ув'язнених від тих, хто в силу свого злочинного минулого або негативних рис характеру може погано на них впливати;

б) розподіл ув'язнених на категорії, що полегшувало б роботу з ними, спрямовану на повернення їх до життя в суспільстві.

68. Роботу з різними категоріями ув'язнів слід вести по можливості в різних установах або різних відділеннях однієї й тої самої установи.

69. В найкоротший термін після прийняття кожного ув'язня і на основі вивчення його характеру треба розробити програму роботи з ним, виходячи при цьому з його індивідуальних потреб, здібностей і нахилів.

Пільги

70. В кожній установі треба мати систему пільг і розробляти різні методи поводження з різними категоріями ув'язнів, щоб заохотити їх до доброї поведінки, розвивати в них почуття відповідальності, прищеплювати їм інтерес до перевиховання і добиватися їхньої співпраці.

Праця

71. 1) Праця ув'язня не повинна завдавати йому страждань.

2) Всі засуджені ув'язні повинні працювати відповідно до їхніх фізичних і психічних здібностей, посвідчених лікарем.

3) На ув'язнів слід покладати корисну роботу, достатню для того, щоб заповнити нормальний робочий день.

4) Робота, якою забезпечуються ув'язні, повинна бути такою, щоб підвищувати або давати їм кваліфікацію, яка дозволила б їм зайнятися чесною працею після звільнення.

5) Ув'язнів, які здатні мати з цього користь, особливо неповнолітніх, треба навчати корисних ремесел.

6) Ув'язні повинні мати можливість виконувати роботу за своїм вибором, якщо це сумісно з правильним вибором ремесла і вимогам управління і дисципліни в установі.

72. 1) Організація і методи роботи в установах повинні максимально наближатися до тих, які прийняті за стінами установ, щоб ув'язні привчалися таким чином до умов праці на волі.

2) Однак інтереси ув'язнів і їхню професійну підготовку не варто підкоряти міркуванням про отримання прибутку від ув'язничного виробництва.

73. 1) Керівництво промисловим і сільськогосподарським виробництвом в установах найкраще покладати на саме тюремне управління, а не на приватних підрядників.

2) Ув'язні, що виконують роботу, яка не контролюється установою, повинні перебувати під постійним наглядом співробітників останньої. Крім випадків, коли ув'язні виконують роботи для інших державних закладів, роботодавці мусять виплачувати установі повні ставки заробітної плати, що належить за відповідну роботу, з урахуванням продуктивності праці ув'язнів.

74. 1) Правила, що стосуються безпеки праці та охорони здоров'я вільних робітників, повинні застосовуватися і в установах.

2) В разі каліцтва на виробництві або професійних захворювань треба виплачувати компенсацію. Умови цієї компенсації мають бути не менш сприятливими, ніж умови компенсації, передбачені законом для вільних робітників.

75. 1) Максимальна тривалість робочого дня чи тижня встановлюється законом або на основі адміністративних постанов, з урахуванням місцевих правил і звичаїв для умов праці вільних робітників.

2) Робочий час треба розподіляти таким чином, щоби в'язні мали в крайньому разі один день відпочинку в тиждень, а також час для навчання та інших видів діяльності, що необхідні для їхнього перевиховання.

76. 1) За свою працю в'язні повинні отримувати справедливую винагороду в рамках певної системи.

2) Відповідно до цієї системи в'язні повинні мати можливість витратити в крайньому разі частину зароблених ними коштів на придбання дозволених предметів особистого вжитку і посилати частину свого заробітку сім'ї.

3) Ця система повинна також передбачати, що частина зароблених в'язнем грошей лишається на збереженні адміністрації, яка передає йому ці заощадження в момент його звільнення.

Освіта і відпочинок

77. 1) В'язням, які здатні мати з цього користь, слід забезпечувати можливість подальшої освіти, включно з релігійним вихованням у країнах, де таке допускається. Навчання неграмотних і молоді слід вважати обов'язковим, і органи тюремного управління повинні звертати на це особливу увагу.

2) Навчання в'язнів слід, наскільки це можливо, пов'язувати з діючою в країні системою освіти, з тим щоб звільнені в'язні могли вчитися далі без утруднень.

78. В усіх установах в'язням треба забезпечувати можливості відпочинку і культурної діяльності в інтересах їхнього фізичного і психічного здоров'я.

Стосунки із зовнішнім світом і опіка після звільнення

79. Особливу увагу треба приділяти підтриманню і зміцненню зв'язків між в'язнем і його сім'єю, коли вони бажані і служать інтересам обох сторін.

80. З самого початку відбування терміну покарання слід думати про майбутнє, яке чекає в'язня після його звільнення. Тому треба допомагати йому підтримувати і зміцнювати зв'язки з особами та закладами, що знаходяться за стінами установи, які здатні захистити інтереси його сім'ї і сприяти включенню його в життя суспільства після звільнення.

81. 1) Державні або інші органи та установи, що допомагають звільненим в'язням знаходити своє місце в суспільстві, повинні там, де це можливо і необхідно, піклуватися про те, щоб такі в'язні отримували необхідні документи і свідоцтва, знаходили підхоже житло і роботу, мали підходящий і достатній для даного клімату і пори року одяг, володіли засобами, достатніми для переїзду на місце призначення і для життя протягом періоду, що настає після звільнення.

2) Акредитовані представники таких установ повинні мати можливість відвідувати в'язничні заклади і осіб, що там ув'язнені. З ними треба консультуватися про перспективи подальшого життя в'язнів із самого початку терміну їхнього ув'язнення.

3) Бажано, щоб робота таких установ централізувалася або координувалася в межах можливого, з тим щоб забезпечувати максимально ефективно використання їх роботи.

В. Душевнихворі та розумововідсталі в'язні

82. 1) Особи, визнані душевнохворими, не підлягають тюремному ув'язненню. Тому слід вживати заходів для якнайскорішого переведення їх у заклади для душевнохворих.

2) В'язнів, які страждають іншими психічними захворюваннями чи мають подібні вади, треба брати під нагляд і лікувати в спеціальних закладах під керівництвом лікарів.

3) За час перебування їх у в'язниці такі в'язні повинні перебувати під особливим лікарським наглядом.

4) Медичні та психіатричні служби, що працюють у пенітенціарних установах, повинні забезпечувати психічне лікування всіх в'язнів, що потребують його.

83. В співробітництві з компетентними закладами бажано вживати необхідних заходів, щоб забезпечувати психіатричний догляд за звільненими в'язнями, а також соціально-психіатричну опіку над ними.

С. Особи, що перебувають під арештом або чекають суду

84. 1) Особи, що були заарештовані чи перебувають в ув'язненні за звинуваченням у кримінальному злочині й утримуються або в відділеннях міліції, або у в'язниці, але ще не викликані в суд і не засуджені, називаються далі в Правилах "в'язнями, що перебувають під слідством".

2) В'язні, що перебувають під слідством, вважаються невинними, і з ними слід обходитися відповідно.

3) При умові дотримання законоположень, що стосуються свободи особистості чи передбачають процедуру поводження з в'язнями, що перебувають під слідством, до цих в'язнів слід застосовувати особливий режим, основні правила якого подано нижче.

85. 1) В'язнів, що перебувають під слідством, слід утримувати окремо від засуджених.

2) Молодих в'язнів, що перебувають під слідством, слід утримувати окремо від дорослих і загалом в окремих установах.

86. 1) На ніч в'язнів, що перебувають під слідством, слід розміщувати поодиноці в окремих приміщеннях, враховуючи, однак, місцеві особливості, що пояснюються кліматичними умовами.

87. Коли це не порушує прийнятого в установі порядку, в'язням, що перебувають під слідством, можна дозволити, якщо вони того бажають, одержувати їжу зі сторони, за їхній власний рахунок, або через органи в'язничної адміністрації, або членів їхньої сім'ї чи друзів. В іншому випадку харчування в'язня забезпечується адміністрацією.

88. 1) В'язні, що перебувають під слідством, мають право носити цивільний одяг, при умові, що він утримується в чистоті і має пристойний вигляд.

2) Якщо в'язень, що перебуває під слідством, носить в'язничне обмундирування, то воно повинно відрізнятися від обмундирування засуджених.

89. В'язням, що перебувають під слідством, завжди треба надавати можливість працювати. Однак робити це вони не зобов'язані. Якщо такий в'язень вирішує попрацювати, його робота повинна оплачуватися.

90. Всі в'язні, які перебувають під слідством, повинні мати можливість придбати на власні кошти або за рахунок третіх осіб книги, газети, письмові приладдя та інші предмети, що дає їм змогу

проводити час із користю, при умові, що ці речі сумісні з інтересами правосуддя, вимогами безпеки і нормальним ходом життя в установі.

91. В'язням, що перебувають під слідством, дозволяється користуватися під час перебування їх у в'язниці послугами їхнього власного лікаря або стоматолога, якщо їхнє прохання про це видається виправданим і якщо вони сплатити пов'язані з цим видатки.

92. В'язні, які перебувають під слідством, повинні мати можливість негайно інформувати сім'ю про факт їхнього затримання, а також користуватися розумною можливістю спілкування з родичами і друзями, підпадаючи при цьому тільки під ті обмеження і нагляд, які необхідні для належного виконання правосуддя, дотримання вимог безпеки і забезпечення нормальної роботи установи.

93. З метою свого захисту в'язні, що перебувають під слідством, повинні мати право звертатися там, де це можливо, до безплатної юридичної консультації, приймати в ув'язненні юридичного радника (адвоката), який взяв на себе захист їх, підготовлювати і передавати йому конфіденційні інструкції. З цією метою на їхню вимогу треба надавати в їхнє розпорядження письмове приладдя. Побачення в'язня з його юридичним радником повинні відбуватися на очах, але за межами слуху міліцейських або в'язничних органів.

D. Ув'язнені по цивільних справах

94. В країнах, де закон дозволяє ув'язнення за невиконання боргових зобов'язань або ж згідно з розпорядженням суду за будь-які інші цивільні справи, ув'язнюваних в такому порядку осіб не слід піддавати більш суворому поводженню, ніж те, яке потрібне для надійного нагляду і підтримання належного порядку. Поводження з особами такого роду повинно бути не менш м'яким, ніж поведження з в'язнями, які перебувають під слідством, з тою хіба різницею, що їхня праця може бути обов'язковою.

E. Особи, заарештовані або поміщені у в'язницю без пред'явлення звинувачення

95. Без шкоди для положень статті 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права особам, заарештованим або поміщеним у в'язницю без пред'явлення звинувачення, надається той самий захист, що й особам за частинами I і II, розділ С. Відповідні положення розділу А частини II також застосовуються в тому разі, коли застосування їх може принести користь цій особливій групі осіб, яких помістили під варту, при умові, що не буде вживатися заходів, при яких розумілося б, що методи виправлення чи перевиховання можуть застосовуватися щодо осіб, не засуджених за будь-який кримінальний злочин.

ДОДАТОК

ПРОЦЕДУРИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОНАННЯ МІНІМАЛЬНИХ СТАНДАРТНИХ ПРАВИЛ ПОВОДЖЕННЯ З В'ЯЗНЯМИ

Процедура 1

Всі держави, де норми захисту всіх осіб, що підлягали будь-якій формі затримання або тюремного ув'язнення, не відповідають Мінімальним стандартним правилам поведження з в'язнями, приймають ці правила.

Коментар.

У своїй резолюції 2858 (XXVL) від 20 грудня 1971 року Генеральна Асамблея звернула увагу держав-членів на Мінімальні стандартні правила і рекомендувала суворо дотримуватися їх при управлінні пенітенціарними та виправними установами, а також доброзичливо розглянути питання про введення їх в національне законодавство. Норми деяких держав можуть бути більш

прогресивними, ніж ці Правила, тому таким державам не пропонується приймати їх. В разі коли держави вважають за необхідне узгодити ці правила із своєю правовою системою й адаптувати їх до своєї культури, основна увага надається суті, а не букві цих Правил.

Процедура 2

Мінімальні стандартні правила втілюються в національне законодавство та інші положення з урахуванням, якщо це необхідно, їх адаптації до чинних законів і культури, але без шкоди для духу і мети цих Правил.

Коментар.

Цією процедурою підкреслюється необхідність втілення Правил в національне законодавство і положення, що тим самим охоплює також деякі аспекти процедури 1.

Процедура 3

Мінімальні стандартні правила надаються в розпорядження всіх осіб, зокрема в розпорядження посадових осіб, що займаються підтриманням правопорядку, і персоналу виправних закладів, для того щоб вони могли застосувати і виконувати їх у системі карного правосуддя.

Коментар.

Цією процедурою підкреслюється, що ці правила, а також національні статuti і положення, що стосуються виконання цих Правил, мають бути надані в розпорядження осіб, які займаються їх виконанням, зокрема в розпорядження посадових осіб, що зайняті підтриманням правопорядку, і персоналу виправних закладів. Ефективне виконання цих Правил могло б також передбачати організацію навчальних курсів центральним органом, що відповідає за діяльність виправних закладів. Питання розповсюдження процедур обговорюється в процедурах 7-9.

Процедура 4

Мінімальні стандартні правила, втілені в національному законодавстві та в інших положеннях, доводяться також до відома і роз'яснюються серед всіх в'язнів і всіх затриманих осіб при їх прийнятті до відповідних установ і в період їхнього ув'язнення.

Коментар.

Для досягнення цілей Мінімальних стандартних правил необхідно ознайомити з ними, а також із статутами і положеннями, що стосуються їх виконання, в'язнів і всіх затриманих осіб (правило 95), щоб сприяти більшій поінформованості про те, що ці правила визначають мінімальні умови, визнані прийнятними Організацією Об'єднаних Націй. Таким чином ця процедура доповнює положення процедури 3.

Положення, аналогічне тому, щоб знайомити з цими Правилами осіб, для захисту яких вони сворені, вже визначене в чотирьох Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 року, де в статті 47 першої Конвенції, статті 48-другої, статті 127-третьої, статті 144-четвертої Конвенції ідентично мовиться:

"Високі Договірні Сторони зобов'язуються як в мирний, так і в воєнний час якомога більше поширювати текст цих Конвенцій в країнах і, зокрема, включити вивчення їх у навчальні програми військової і, якщо можливо, цивільної освіти, з тим щоб з її засадами було ознайомлено все населення в цілому і, зокрема збройні сили, що воюють, санітарний персонал та священнослужителі".

Процедура 5

Держави будуть інформувати Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй один раз на п'ять років у формі відповідей на питання анкети, яку направлятиме до них Генеральний секретар, про масштаби здійснення заходів і досягнутий прогрес в плані застосування Мінімальних стандартних правил, а також про наявні фактори і труднощі, що впливають на їх застосування. Така анкета має бути підготовлена відповідно до особливої схеми, бути вибірковою і обмежуватися спеціально дібраними питаннями, щоб забезпечувати глибокий огляд і дослідження окреслених проблем. Генеральний секретар, беручи до уваги доповіді урядів, а також іншу відповідну інформацію, доступну в рамках системи Організації Об'єднаних Націй, буде здійснювати підготовку окремих періодичних доповідей, що стосуються застосування Мінімальних стандартних правил. Для підготовки цих звітів Генеральний секретар може також здійснювати співробітництво зі спеціалізованими закладами та іншими відповідними міжурядовими та неурядовими організаціями, які мають консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді. Генеральний секретар буде передавати згадані доповіді на розгляд Комітету з профілактики злочинності й боротьби з нею, з тим щоб останній вдався до відповідних дій.

Коментар.

Слід нагадати, що в своїй резолюції 663 С (XXIV) від 31 липня 1957 року Економічна і Соціальна Рада рекомендувала кожні п'ять років інформувати Генерального секретаря про заходи по застосуванню Мінімальних стандартних правил, а також уповноважила Генерального секретаря здійснити кроки для опублікування, якщо це доцільно, такої інформації і просити, при необхідності, додаткову інформацію. В Організації Об'єднаних Націй давно склалася практика здійснення співробітництва між спеціалізованими закладами і відповідними міжурядовими і неурядовими організаціями. При підготовці своєї окремої доповіді про заходи, вжиті в зв'язку з застосуванням Мінімальних стандартних правил, Генеральний секретар буде брати до уваги, зокрема інформацію, що є в розпорядженні тих органів Організації Об'єднаних Націй, що займають питаннями прав людини: Комісії з прав людини, Підкомісії з профілактики дискримінації і захисту меншин, Комітету з прав людини, який діє відповідно до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, і Комітету з ліквідації расової дискримінації. Може бути також прийнята до уваги робота, пов'язана з застосуванням конвенції про заборону торгур, яка буде прийнята в майбутньому, а також будь-яка інформація, яка може бути зібрана завдяки роботі, що проводить Генеральна Асамблея для підготовки збірника законів, спрямованих на захист в'язнів та осіб, що перебувають під вартою.

Процедура 6

Відповідно до положення про передачу інформації, яке згадувалось раніше, в процедурі 5, держави передають Генеральному секретареві:

- а) копії або витяги з усіх законодавчих положень, правил і адміністративних норм про застосування Мінімальних стандартних правил до осіб, що перебувають в ув'язненні, а також до місць та умов ув'язнення;
- б) будь-які дані та матеріали описового характеру про програми поводження з правопорушниками, про персонал, що працює в виправних установах, і число осіб, що були в будь-якій формі ув'язнення, а також статистичні матеріали, якщо такі є;
- с) будь-яку іншу відповідну інформацію про застосування Правил, а також дані про можливі труднощі при їх здійсненні.

Коментар.

Ці вимоги впливають як із резолюції 663 С (XXIV) Економічної і Соціальної Ради, так і з рекомендацій конгресів Організації Об'єднаних Націй по попередженню злочинності і

поводженню з правопорушниками. Хоча запропоновані тут види інформації не були особливо застережені, видається доцільним збирати таку інформацію, щоб допомогти державам-членам подолати труднощі, використовуючи обмін досвідом. Навіть більше, спрямування запитів для одержання такої інформації подібне до існуючої тепер періодичної системи доповідей з питань прав людини, створеної згідно з резолюцією 624 (XXII) Економічної і Соціальної Ради від 1 серпня 1956 року.

Процедура 7

Генеральний секретар розповсюджує Мінімальні стандартні правила і ці процедури застосування на якомога більшій кількості мов і забезпечує доступ до них всіх держав, зацікавлених міжурядових і неурядових організацій, з тим щоб добитися максимально широкого розповсюдження Правил і процедур їх застосування.

Коментар.

Необхідність якнайширшого розповсюдження Мінімальних стандартних правил очевидна. Для забезпечення більш ефективного розповсюдження і застосування Правил є важливим здійснювати тісне співробітництво зі всіма відповідними міжурядовими і неурядовими організаціями. Секретаріат тому повинен підтримувати тісні контакти з такими організаціями і надавати в їхнє розпорядження відповідні дані та інформацію. Він повинен також заохочувати розповсюдження цими організаціями інформації про стандартні правила і процедури їх застосування.

Процедура 8

Генеральний секретар поширює свої доповіді, що стосуються застосування Правил, включно з коротким аналітичним викладом періодичних оглядів, доповідями Комітету з профілактики злочинності та боротьби з нею, доповідями, підготовленими для конгресів Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності та поведінки з правопорушниками, а також з доповідями конгресів, науковими публікаціями й іншою, що стосується справи, документацією, що час від часу може виявлятися необхідним для сприяння застосуванню Мінімальних стандартних правил.

Коментар.

Ця процедура відображає прийняту в даний час практику поширення таких доповідей, що входять в число документів, які направляються зацікавленим органам Організації Об'єднаних Націй як видання Організації Об'єднаних Націй або статті в Щорічнику з прав людини і Міжнародному огляді кримінальної політики, Інформаційному бюлетні з попередження злочинності і карного правосуддя і як будь-які інші відповідні видання.

Процедура 9

Генеральний секретар забезпечує якнайширше звертання до тексту Мінімальних стандартних правил і його використання в усіх відповідних програмах Організації Об'єднаних Націй, включно з діяльністю, спрямованою на здійснення технічного співробітництва.

Коментар.

Необхідно забезпечити таке становище, при якому всі відповідні органи Організації Об'єднаних Націй включали б у свою документацію Правила та процедури застосування їх або посилались би на них, що сприяло б більшому поширенню Правил та ознайомленню з ними спеціалізованих установ, урядів, міжурядових та неурядових організацій і широкої громадськості і сприяло б також прихильності Економічної і Соціальної Ради та Генеральної Асамблеї до справи застосування їх.

Те, наскільки Правила здійснять практичний вплив на адміністрацію виправних установ, залежить великою мірою від тих заходів, які будуть вжиті для їхнього використання в місцевій законодавчій

і адміністративній діяльності. Правила мають бути відомі і зрозумілі широкому колу людей як спеціалістів, так і неспеціалістів в усьому світі. Існує тому гостра необхідність у великій гласності в будь-якій формі, що може бути досягнуто завдяки частим посиланням на Правила та проведенню кампаній по інформуванню громадськості.

Процедура 10

В рамках своїх програм технічного співробітництва й розвитку Організація Об'єднаних Націй:

- a) надає допомогу урядам, на їх прохання, у створенні та зміцненні всеохоплюючих та гуманних виправних систем;
- b) надає урядам, за їх проханням, послуги експертів і регіональних та міжрегіональних радників з питань профілактики злочинності та краного правосуддя;
- c) сприяє організації регіональних і національних семінарів та інших нарад на професійному й непрофесійному рівнях з метою сприяння поширенню Мінімальних стандартних правил і процедур застосування їх;
- d) розширює значну підтримку регіональним дослідницьким і навчальним інститутам в галузі попередження злочинності та краного правосуддя, пов'язаним з Організацією Об'єднаних Націй.

Регіональні дослідницькі й навчальні інститути Організації Об'єднаних Націй в галузі попередження злочинності й краного правосуддя в співробітництві з національними інститутами розробляють на основі Мінімальних стандартних правил і процедур їх застосування навчальні плани й посібники, які можуть використовуватися на всіх рівнях для навчальних програм з краного правосуддя, а також для спеціалізованих курсів з прав людини та інших суміжних питань.

Коментар.

Ця процедура покликана забезпечити використання програм технічної допомоги Організації Об'єднаних Націй і навчальних заходів регіональних інститутів Організації Об'єднаних Націй як непрямих засобів застосування Мінімальних стандартних правил і процедур їх застосування. Окрім регулярних навчальних курсів для персоналу виправних установ, навчальних інструкцій і т. ін., зокрема на рівні директивних органів, треба передбачити консультації спеціалістів з питань, висунутих державами-членами, включаючи систему надання послуг експертів зацікавленим державам. Наявність цієї системи надання послуг особливо виправдовується метою застосування Правил відповідно до їх духу і з урахуванням соціально-економічного ладу країн, що звертаються за такою допомогою.

Процедура 11

Комітет Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності та боротьби з нею:

- a) регулярно проводить перегляд Мінімальних стандартних правил з метою розробки нових норм, стандартів і процедур, що застосовуються для поводження з особами, позбавленими волі;
- b) здійснює контроль за виконанням процедур застосування Правил, в тому числі подає періодичні доповіді згідно з процедурою 5.

Коментар.

Оскільки основна інформація, зібрана в ході періодичних обстежень, а також місій технічної допомоги, буде подаватися Комітету з профілактики злочинності та боротьби з нею, питання забезпечення ефективності Правил в удосконалюванні практики виправної роботи лишається у

віданні Комітету, в рекомендаціях якого будуть визначатися майбутні напрями застосування Правил і процедур їх виконання. Тому Комітету слід чітко визначити існуючі хиби або причини їх у застосуванні Правил, зокрема на основі контактів з судовими органами та міністерствами юстиції зацікавлених країн з метою розробки відповідних заходів для їх усунення.

Процедура 12

Комітет із профілактики злочинності та боротьби з нею надає належну допомогу Генеральній Асамблеї, Економічній і Соціальній Раді та будь-яким іншим органам Організації Об'єднаних Націй, що займаються питаннями прав людини, при підготовці рекомендацій по доповідях спеціальних комісій для проведення обстеження щодо питань, пов'язаних із застосуванням і виконанням Мінімальних стандартних правил.

Коментар.

Оскільки Комітет з профілактики злочинності і боротьби з нею є органом, що проводить огляд виконання Мінімальних стандартних правил, він повинен також надавати допомогу органам, що згадані вище.

Процедура 13

Ніщо в цих процедурах застосування Правил не повинно тлумачитися, як таке, що виключає застосування будь-яких інших заходів чи засобів правового захисту, які надаються згідно з міжнародним правом або встановлені іншими органами й закладами Організації Об'єднаних Націй для усунення випадків порушення прав людини, включаючи процедуру, що стосується систематичних грубих порушень прав людини, викладену в резолюції 1503 (XLVIII) Економічної і Соціальної Ради від 27 травня 1970 року, процедуру розгляду повідомлення, викладену в Факультативному протоколі до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, і процедуру розгляду повідомлень, викладену в Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Коментар.

Оскільки Мінімальні стандартні правила лиш частково стосуються конкретних питань із прав людини, ці процедури не виключають будь-якої можливості усунення випадків різних порушень таких прав відповідно до існуючих міжнародних чи регіональних стандартів і норм.